

12. Worksection [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://worksection.com> (дата звернення: 15.01.2012).
13. Comindwork [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.comindwork.ru> (дата звернення: 17.01.2012).
14. Manymoon [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://manymoon.com> (дата звернення: 16.01.2012).
15. Clarizen [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.clarizen.com> (дата звернення: 25.01.2012).
16. Wrike [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.wrike.com> (дата звернення: 17.01.2012).

Стаття надійшла до редакції 18.02.12

А. Ткаченко, канд. філол. наук, доц.
КНУ імені Тараса Шевченка, Київ

Програмное обеспечение для переводчика-фрилансера

В статье приведена характеристика работы переводчика-фрилансера. Анализируется программное обеспечение, необходимое для успешной работы.

Ключевые слова: перевод, переводчик-фрилансер, программное обеспечение.

A. Tkachenko, PhD in Philology, associate prof.
Taras Shevchenko National University of Kyiv

A freelance translator's software

The article deals with the characteristics of a freelance translator's work. The software necessary for a successful work is analyzed.

Keywords: translation, freelance translator, software.

УДК 336.714(477)

Н. Ференс, асп.
КНУ імені Тараса Шевченка, Київ

МЕТАТРОПИ І ПОЕТИЧНИЙ ПЕРЕКЛАД ("THE SORROW OF LOVE" В. Б. ЄЙТСА В ІНТЕРПРЕТАЦІЯХ О. МОКРОВОЛЬСЬКОГО ТА О. ЗУЄВСЬКОГО)

Стаття присвячена українським перекладам поезії В. Б. Єйтса "The Sorrow of Love", виконаним О. Мокровольським та О. Зуєвським. Предметом дослідження виступає перенесення авторських метатропів у текст перекладу в процесі інтерпретації твору.

Ключові слова: метатроп, поетичний переклад.

Сучасний підхід до перекладу передбачає, серед іншого, погляд на систему творів автора як на єдине ціле, а також намагання перекладача не просто перекласти, а проінтерпретувати першотвір, відкривши приховані у тексті смисли та коди. "Перекладачеві потрібно бачити ідіостиль автора як цілісну систему метатропів, які є внутрішніми семіотичними та семантичними мостами в цій системі" [1].

Під *метатропом* (або метатекстовим тропом) російська дослідниця Н. Фатєєва, на літературознавчі праці якої почасти спирається перекладознавча робота Р. Довганчиної, розуміє те семантичне співвідношення адекватності, яке виникає між поєднано різними текстовими явищами на усіх рівнях в межах певної художньої системи. Метатроп безпосередньо корелює з епізодичною, семантичною та вербальною пам'яттю творчого індивіда та бере участь у формуванні "коду смислопородження", який, у свою чергу, стягує в єдиний комплекс як одиниці композиційного та тематичного рівня, так і тропеїчні та граматичні засоби, які визначають смислове розгортання тексту [4]. Серед текстів автора можна знайти один або декілька таких, що виступають ключем по відношенню до творчості автора в цілому, поєднуючи та роз'яснюючи інші його тексти, і саме в таких текстах метатропи містяться у "найбільш прозорому" вигляді.

Н. Фатєєва виділяє такі типи метатропів: *концептуальні, ситуативні, композиційні та операціональні*. При цьому *ситуативні метатропи*, що відбивають індивідуальне бачення автором того чи іншого елемента реального чи уявного світу, проявляються передусім на змістовно-семантичному рівні тексту. *Операціональні метатропи* визначають сполучуваність слів в авторській мові, а їх сфера функціонування – це формально-семантичний рівень тексту. *Концептуальні метатропи* створюють із окремих референційно-мисленневих комплексів цілісну картину світу, відображену у художньому тексті. *Композиційні метатропи* утворюють "часовий контрапункт" тексту, забезпечуючи зв'язність цілісного тексту та формуючи певний ритм, власне, композицію тексту.

Поетія англійського ірландського поета-символіста В. Б. Єйтса "The Sorrow of Love" (1892), що входить до ранньої його збірки

"The Rose" ("Троянда") [6] невеличка за обсягом, але насичена образами, центральними для всієї збірки "The Rose". Вона містить теми, важливі і для зрілої творчості В. Б. Єйтса. Останнє стає особливо очевидним, якщо порівняти першу версію поезії із пізнішою, 1923–1925 років, де ці теми та образи уточнюються, набувають зрілої довершеності [5].

За обома варіантами стоїть один і той самий образ – образ Троянди, яка цвіте на Дереві Життя та втілює Душу Світу і Вічну Красу (інші аспекти Троянди – це Ірландія та Мод Гонн, "нетлінне кохання" В. Б. Єйтса). Ситуативний метатроп поезії – це знайомство поета із Мод Гонн, яке на символічному рівні означає входження Троянди в земний світ. Символічні елементи незалюдненої, незайманої природи – горобців, спів листя, повний місяць та зоряне небо – приховують плач землі, яка у даному випадку символізує світ людини (що підтверджується вживанням у пізнішому варіанті вірша замість *earth* слова *man* – "чоловік", але також і просто "людина"). Поява Троянди – сутності безсмертної та жіночної (звідси *her labouring ships* і *her myriad years*, і саме тому йдеться про уста не лише "скорботні", але й "червоні") влітає плач людства у хор голосів світу, надає людському стражданню вищого сенсу – сенсу краси. Сам поет пише про Троянду так: "Якість, символізована Трояндою, відрізняється від Інтелектуальної Краси Шеллі й Спенсера тим, що я уявив її страждаючою разом з людиною, а не як таку, що за нею йдуть і бачать її здаля" [3]. Концептуальний метатроп, втілений у поезії "The Sorrow of Love", можна визначити як ідею гуманізації краси, зближення ідеального світу і людини з її стражданням.

The Sorrow of Love

The quarrel of the sparrows in the eaves,
The full round moon and the star-laden sky,
And the loud song of the ever-singing leaves,
Had hid away earth's old and weary cry.

And then you came with those red mournful lips,
And with you came the whole of the world's tears,
And all the sorrows of her labouring ships,
And all the burden of her myriad years.

And now the sparrows warring in the eaves,
The curd-pale moon, the white stars in the sky,
And the loud chaunting of the unquiet leaves
Are shaken with earth's old and weary cry.
(1892)

The Sorrow of Love

The brawling of a sparrow in the eaves,
The brilliant moon and all the milky sky,
And all that famous harmony of leaves,
Had blotted out man's image and his cry.
A girl arose that had red mournful lips
And seemed the greatness of the world in tears,
Doomed like Odysseus and the labouring ships
And proud as Priam murdered with his peers;
Arose, and on the instant clamorous eaves,
A climbing moon upon an empty sky,
And all that lamentation of the leaves,
Could but compose man's image and his cry.
(1925)

У другому, пізнішому варіанті цієї ж поезії символічний аспект – образ Троянди – відходить на другий план, більшої важливості набуває "реальна" зустріч з Мод Гонн. На це вказують і згадки про гомерівських героїв Одиссея та Пріама, адже сама Мод у творах В. Б. Єйтса асоціюється із Єленою Троянською. Заміна лексеми *earth* на *man* – що тут трактується і як "людина", і як "чоловік" (саме тому поетичне, деперсоніфіковане *you* раннього варіанту замінюється на *a girl* – у текст входить дихотомія "чоловік – жінка") робить вірш конкретнішим: йдеться про переживання та долю самого поета. Ідея Вічної Краси вже менше важить для В. Б. Єйтса, ніж у ранній період творчості, він ставиться до колишніх своїх пошуків не без втомленої іронії. Цю втому і відбиває поява нового варіанту вірша. Версія 1925 року – це своєрідний автопереклад: В. Б. Єйтса перелицьовує твір себе-молодшого на мову себе-старшого.

Існують два українських переклади поезії "The Sorrow of Love". "Скорбота кохання" О. Мокровольського, "основного" українського перекладача В. Б. Сйтса [3], тлумачить перший варіант вірша, а мета-вірш О. Зуєвського "Смуток любові" – це переклад другого, "зрілого" варіанту [2].

Скорбота кохання

Запекла в стрісі сварка горобців,
І повний місяць, і зірки малі,
І листу голосний, одвічний спів
Сховали давній, тужний плач землі.

А ти із гіркотою вуст своїх
Всі сльози принесла, що вилив світ,
І клопіт кораблів земних усіх,
І клопіт всіх земних мільярдів літ.
І вже ту, в стрісі, зграйку горобців,
І зблідлий місяць, і зірки малі,
І листу голосний, тривожний спів
Знов трусить давній, тужний плач землі.

(О. Мокровольський)

Смуток любові

Лють горобця, що захищав карниз,
І місяць в небі чистім, без хмарини,
І листя блиск, немов святкових риз,
Подерли образ у сльозах мужчини.

Звелася дівчина украй смутна,
Як світу велич, сповнена сльозами,
Як Одисей, що горе пив до дна,
І горда, як Пріям, що вмер з царями;

Звелася, й на карнизах тих же їй
Плин місяця, який зійшов зарання,
І листу плач зобразили мерщій
Мужчину знову і його ридання.

(О. Зуєвський)

У версії О. Мокровольського присутня загалом ідея входження певної сутності у світ поета. Ця сутність жіночна (на що вказують закінчення жіночого роду), древня (її супроводжує "клопіт всіх земних мільярдів літ"), і поява її олюдноє безтурботну природу: місяць вже не "повний", а "зблідлий", "голосний спів листу" – не "одвічний", а "тривожний". Зберігається повністю, навіть посилюється композиційний контрапункт оригіналу – повторення із незначними, але значущими змінами одних і тих самих образів у першому і останньому чотиривіршах. Проте немає роздвоєння образу "героїні" на Мод (до якої звернене поетичне *you*) і власне Троянду, вістку про яку земна жінка несе із собою.

Втрачено також важливий епітет *red*: вуста героїні "гіркі", але не червоні. В контексті збірки "Троянда" епітету "гіркі" достатньо, щоб пов'язати образ незнайомки в "Скорботі кохання" з образом Троянди – остання фігурує в ейтсівських поезіях як "смутна" сутність, її супроводжують смуток та жаль – у цьому виражається людяність її безсмертної краси. Але відсутність згадки про червоний колір вуст прибирає натяк на важливий для жіночих образів та образа жіночності у В. Б. Сйтса чуттєвий, сексуальний підтекст. Червоні губи і взагалі червоний колір стало асоціюються в ейтсівських поезіях із образом Мод Гонн. А рима-образ *mournful red lips – labouring ships* оригіналу – доволі частий для ранньої творчості В. Б. Сйтса операціональний метатроп, який зустрічається, зокрема, у поемі "The Wanderings of Oisín", де в описі зовнішності Ніав – такої собі язичницької Беатріче героя – читаємо: *And like a sunset were her lips, // A stormy sunset on doomed ships* (виділення наше – Н. Ф.). У перекладі О. Мокровольського ці рядки виглядають так: "**Мов заграва** були її вуста, // Як флот вечірня буря розмета" (виділення наше – Н. Ф.).

"Смуток любові" О. Зуєвського також зберігає загальну ідею гуманізації краси (у даному випадку – краси природи, земного світу), але "реальна ситуація", що постає із вірша, відрізняється із наявної в оригіналі. "Дівчина, украй смутна" – не просто образ, а повноцінна героїня твору. Вона велична, вона рівня Одіссееві та Пріямю, але ніщо не вказує на її безсмертну сутність – перед нами людина. Таке трактування в цілому відповідає зміні,

яка відбулася в оригінальній поезії 1925 року порівняно з версією 1892 року. З усіх варіантів перекладу лексеми *man* О. Зуєвський обрав варіант "мужчина", зберігши, таким чином, дихотомію оригіналу: "чоловік – жінка". Що ж до сюжету вірша, то його можна зрозуміти наступним чином: герой пробує розчинитися у світі природи, знайти в ньому розраду від свого болю, але сумна дівчина, ввійшовши в його життя, повертає героя його стражданням. Цей сюжет далекий від ситуативного метатропу, який стоїть за оригінальною поезією, але загалом вписується в загальну картину ейтсівської сюжетики. Від операціонального метатропу (*red lips – (labouring) ships* у тексті О. Зуєвського не лишилося нічого. Що ж до композиції, то у версії О. Зуєвського загалом відтворено "відлуння" між першим та останнім чотивіршами.

За ідеальних умов перекладач, який створює іншомовну версію твору, володіє ґрунтовними знаннями про творчість автора, його біографію, особливості обставин, за яких автор писав, і т. д. В реальній практиці перекладач нерідко обирає твір для перекладу після побіжного знайомства з автором – керуючись інтересом до його творчості, знаходячи в окремому тексті чи цілісному доробку автора певну суголосність зі своїми смаками, виконуючи замовлення, слідує за певною модою. Ідеальний з "автороцентричного" погляду перекладач свідомо чи інтуїтивно поринає в авторську систему метатропів. Але й перекладач, не занурений у цю стихію, почасти "схоплює" метатропи вірша, а почасти – вписує перекладний текст у нову систему, робить його частиною своїх текстів і, у ширшому сенсі, текстів культури-приймача.

Як бачимо, і у О. Мокровольського, і у О. Зуєвського простежується зв'язок із системою метатропів оригіналу. З високою точністю відтворено характерні для поетичних творів В. Б. Ейтса композиційні прийоми. Ідеї та ситуації – прозорі, хоча і дещо спрощені порівняно з оригіналом. Що ж стосується операційних метатропів, що пов'язують між собою тексти поета на рівні окремих слів, виразів, характерних рим – то високовалентні, важливі для оригінальної системи метатекстових тропів одиниці перекладачами вилучаються. У випадку несис-

темних перекладів відсутність у масиві перекладних текстів "сітки" операційних метатропів, аналогічної авторській, пояснюється самоочевидними причинами. А от асиметрія у співставленні авторського тезауруса із словником перекладача, якщо йдеться про системний переклад (як у О. Мокровольського) – тема для наступної статті.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Довганчина Р. Відтворення ідіостилю Ернеста Гемінгвея в українських та російських перекладах: автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.02.16 / Р. Довганчина. – К., 2011.
2. Зуєвський О.: "Я входжу в храм..." Поезії. Переклади. Статті. Матеріали до біографії / Олег Зуєвський. – К., 2007.
3. Єйтс В.Б. Вибрані твори: Поезії, поеми та драми / В. Б. Єйтс. – К., 2004.
4. Фатеева Н.А. Идиостиль (индивидуальный стиль) [Електронний ресурс] / Н.А. Фатеева. – Режим доступу: http://www.krugosvet.ru/enc/gumanitarnye_nauki/lingvistika/IDIOSTIL_INDIVIDUALNI_STIL.html?page=0,0 (дата звернення: 31.03.2012).
5. Yeats W.B. Yeats' Poetry, Drama and Prose: Authoritative Texts, Contexts, Criticism / W.B. Yeats. – Norton, 1994.
6. Yeats W.B. The Poems / W. B. Yeats. – London, 1992.

Стаття надійшла до редакції 18.10.12

Н. Ференс, аспірант
КНУ імені Тараса Шевченка, Київ

Метатропы и поэтический перевод ("The Sorrow of Love" У. Б. Йейтса в интерпретациях А. Мокровольского и О. Зуевского)

Статья посвящена украинским переводам стихотворения У. Б. Йейтса "The Sorrow of Love", выполненным О. Мокровольским и О. Зуевским. Предмет исследования – воспроизведение в процессе перевода и интерпретации текста авторских метатропов.

Ключевые слова: метатроп, поэтический перевод.

N. Ferens, postgraduate student
Taras Shevchenko National University of Kyiv

Metatropes and poetic translation: W. B. Yeats's The Sorrow of Love interpreted by O. Mokrovolskiy and O. Zuyevskiy

The article deals with Ukrainian translations of the W. B. Yeats poem "The Sorrow of Love" made by O. Mokrovolskiy and O. Zuyevskiy. Attention is focused on the issue of rendering author's metatropes in the process of translation.

Key words: metatrophe, poetry translation.